

החוג לחינוך
לימודים להשלמה לקראת M.Teach לשון
שנה"ל תשפ"ג

ראש התוכנית: ד"ר שוש שקד

המרצים של התוכנית ללשון:

ד"ר ברק אוירבך, ד"ר תאיר קיזל, ד"ר אריה אולמן, ד"ר קליר דוד, ד"ר שוש שקד

תוכן עניינים

מטרת הלימודים.....	3
תוכנית הלימודים.....	3
תנאי מעבר בין שנים.....	שגיאה! הסימניה אינה מוגדרת.
דרישות לסגירת תואר.....	3
תוכנית הלימודים.....	3
תקצירי קורסים.....	4

מטרת הלימודים

תוכנית להכשרת אקדמאים המעוניינים ללמוד תואר שני ותעודת הוראה. לימודי הוראה לבוגרי אקדמיה מעניקים להם את האפשרות ללמד בבתי הספר את המקצוע בו בחרו להתמחות.

תוכנית הלימודים

תוכנית הלימודים כוללת לימודי ההתמחות - מעמיקים את הידע בתחום הוראת המקצוע. היקף הלימודים ייקבע בהתאם להתאם לרקע הלימודי הקודם של הסטודנט לתחום הלימודים של הסטודנט לתואר ראשון ובהתאם לתעודת ההוראה המבוקשת.

תנאי מעבר משנה לשנה

התנאים והדרישות המפורטים להלן מהווים תוספת והשלמה לתנאים כפי שמפורטים בשנתון המכללה. ציון המעבר הנדרש כדי לסיים קורס הוא 60 אלא אם צוין אחרת בסילבוס ציון עובר בקורס הסמינריון הינו 70. ציון עובר בכל לימודי ההשלמה 80 ומעלה

סיום הלימודים

סיום הלימודים מותנה בעמידה בכל התנאים הבאים :

1. השתתפות סדירה בלימודים ובכל הפעילויות הנדרשות במכללה.
2. עמידה בהצלחה בבחינות והגשת כל העבודות לסוגיהן.
3. סיום הסמינריונים הנדרשים בציון 70 ומעלה.
4. ציון עובר בכל לימודי ההשלמה 80 ומעלה
5. מבחן מסכם לתחום הדיסציפלינה מעל 8 ש"ש השלמה בציון 80 ומעלה

תוכנית הלימודים

לימודי התמחות בלשון

שם הקורס	שעות שבועיות	שנה אקדמית	קורס קדם נדרש	הערות
הדרכה ביבליוגרפית	1	א'		
תחביר העברית החדשה	1	א'	יסודות התחביר	
תורת הניקוד	2	א'		ציון עובר 80
יסודות התחביר	2	א'		ציון עובר 70
סמנטיקה	1	א'		
מבוא לתורת הרטוריקה	1	א'		
שיח הנאום מיוון ועד אובמה	2	א'	מבוא לתורת הרטוריקה	
תורת ההגה	1	א'	תורת הניקוד	ציון עובר 70
מבוא לבלשנות מודרנית	1	א'		
תורת הצורות	2	ב'	תורת הניקוד תורת ההגה	ציון עובר 70
חקר השיח	2	ב'		
נורמטיביות	1	ב'		
לשון, חברה, תרבות	1	ב'		
שיח בין אישי ושיח ציבורי	1	ב'	חקר השיח	
לשון המקרא-	1	א'		
לשון, שיח ומגדר	1	ב'	מבוא לתורת הרטוריקה	
לשון ימי הביניים	1	ב'		
חקר הסלנג	1	א'		
העברית והלשונות השמיות	1	ב'		
סמינריון בלשון אחד לבחירה : השיח הפוליטי הישראלי או חקר הלשון המדוברת	2	ב'	תורת הניקוד, תורת ההגה, מבוא לתורת הרטוריקה	ציון עובר 70

סך הכל לימודי התמחות בלשון עברית - 26 שעות שבועיות

תקצירי קורסים

דקדוקי טקסטים

ד"ר שקד שוש

15010-30713 - 2 נ"ז (1 ש"ש)

הקורס יידון בתיאוריות דקדוקי הטקסטים, התפתחותן והתגבשותן, תוך עמידה על מושגים מרכזיים בחקר דקדוקי הטקסטים ומיונם. במהלך הקורס יתנסו הסטודנטים בניתוח מבני-רטורי של טקסטים וייחשפו בעיקר למבנים של הטקסט הארגומנטטיבי והטקסט האקספוזיטורי.

הדרכה ביבליוגרפית

ד"ר אוירבך ברק

1501000-28000 - 2 נ"ז (1 ש"ש)

הקורס יסקור את ספרות העזר הלשונית הרלוונטית לחקר אוצר המילים העברי: מילון חד-לשוני (דיאכרוני וסינכרוני), קונקורדנציה (ספר המתאימות), תזאורוס (אוצר), לצד מגוון אתרים הקשורים לחקר אוצר המילים: אתר האקדמיה ללשון העברית, אתר "מאגרים" של האקדמיה ללשון העברית. במרכז הקורס תעמוד התרומה והרלוונטיות של המידע שניתן לחלץ מספרות העזר לביצוע מטלות שונות בחקר אוצר המילים.

העברית בת זמננו

ד"ר קיזל תאיר

1501022-30720 - 2 נ"ז (1 ש"ש)

הקורס עוסק באופייה של העברית החדשה, מקורותיה ותהליכי ההתהוות של הרבדים הפנימיים המעצבים אותה. בנוסף, הקורס דן במהלכי החייאת העברית, דיונים, נושאים ורעיונות לרבות תחיית העברית, מלחמת השפות ועוד. הקורס יכלול הרצאה ודיון וישולב במצגות ובהרצאות מקוונות. כמו כן, הסטודנט יידרש לקרוא מאמרים בולטים ומרכזיים, אשר מנתחים את תחיית השפה העברית והתפתחותה. לאורך הסמסטר יגיש הסטודנט דו"ח קריאה.

העברית והלשונות השמיות

ד"ר קיזל תאיר

1501026-30718 - 2 נ"ז (1 ש"ש)

הקורס עוסק בדמיון ובשוני בין הלשונות, משפחת לשונות, פרוטו-שפה ולשונות אחיות, מבני לשון מיוחדים ומאפיינים ללשונות השמיות, מעמד העברית בקרב משפחת הלשונות השמיות, "שחזור" מערכת ההגאים של הלשון הפרוטושמית; תעתיק שמ, הלשון כמערכת סימנים, אמצעים לתכתובת ולהתקשרות בעולם העתיק, הקשר שבין המצאת הכתב האלפביתי לבין הלשונות השמיות, לשון דבורה ולשון כתובה, דיאלקט, סוציולקט, אידיולקט, משלבים, עגה (ז'רגון),

דיגלוסיה. במסגרת הקורס ייעשה דיון בייחודה של העברית בתוך הענף הכנעני. בנוסף, יינתן תיאור לקווים המשותפים עם הלשונות השמיות מזרחיות, לשונות שמיות צפון מערביות, דרום מערביות והקווים המבדילים.

חקר הסלנג

ד"ר שוש שקד

1501021-30714 - 2 נ"ז (1 ש"ש)

הקורס יעסוק ברובד של הלשון העברית - העברית המדוברת (colloquial Hebrew), ובתת-רבדים שלו - סלנג של קבוצות שונות. דיון בתופעה המילונית והסוציולוגית - סלנג - יורחב לדיון בתופעה כלל-לשונית שהיא העברית המדוברת. במהלך הקורס יושם דגש על רב-גוניות של העברית המודרנית. יודגש שכל רובדי הלשון וכל תופעות הלשון ראויים למחקר, אבל לא כל רובדי הלשון ראויים לשימוש על ידי בני תרבות, ובמיוחד - בהוראה. בחלקו הראשון של הקורס נדון בתופעות בלשניות שבהן העברית המדוברת שונה מהעברית הנורמטיבית. הדיון יתנהל על סמך מחקרים שנעשו בשנים האחרונות. בחלקו השני של הקורס נתמקד בסלנג - תופעה סוציולינגוויסטית, שורשי החברתיים, הופעתו, השתנותו, תכונותיו, תחומי שימושו, מקומו בתרבות. נעניין במחקרים, במילונים ובקטעים של הדיבור החי.

חקר השיח

ד"ר שקד שוש

1501009-29135 - 4 נ"ז (2 ש"ש)

הקורס ידון בחשיבותו של חקר השיח בחקר הלשון, יעמוד על תכונותיו כענף אינטרדיסציפלינרי במחקר הבלשני ויצג את התיאוריות הנושקות לחקר השיח ואת יישומיהן.

יסודות התחביר

ד"ר שקד שוש

1501050-33340 - 4 נ"ז (2 ש"ש)

מושגי יסוד בתורת התחביר והבנת מבני הצירופים והיחסים הסמנטיים-דקדוקיים ביניהם.

לשון המקרא

ד"ר דוד קליר

3316627-50 - 2 נ"ז (1 ש"ש)

הקורס פותח צוהר למקרא מהכיוון הלשוני שלו. במסגרת הקורס הסטודנטים נפגשים עם השפה העברית כחלק מן השפות השמיות, עם התפתחות הכתב, עם רובדי הלשון העברית ובעיקר עם המורפולוגיה, התחביר ואוצר המילים של לשון המקרא.

לשון ימי הביניים

ד"ר קיזל תאיר

1501019-30717 - 2 נ"ז (1 ש"ש)

הקורס עוסק בתיאור תקופת הביניים בהתפתחות הלשון העברית, כלומר העברית שבין התקופה הקלאסית לבין התקופה המודרנית. הקורס משקף את מקומה של הלשון העברית בספרד בתקופת הביניים ומציג תיאור טיפוסי של הלשון העיקריים בתקופה זו לצד הכרת היצירות הספרותיות המרכזיות. בנוסף, הקורס עוסק בנושאים כמו: המאפיינים הלשוניים של השירה

העברית בספרד, העברית המשוערבת, הרקע ההיסטורי והחברתי של תקופה זו, המשוררים, המדקדקים, המתרגמים והמחברים העבריים החשובים בני תקופה.

לשון, חברה, תרבות

ד"ר אולמן אריה

1501017-30716 - 2 נ"ז (1 ש"ש)

הקורס ידון בקשר שבין הלשון, המציאות, החשיבה ומערכת הערכים החברתיים והתרבותיים של דוברים בכלל ושל דוברי הלשון העברית בישראל בפרט, תוך עמידה על חשיבות השימוש בשפה כבסיס לקיומם של חיים חברתיים ותרבותיים. יושם דגש על היבטים נבחרים של הפעילות המילולית תוך בחינת הגורמים המשפיעים על אופיה ועל דרכי הבנייה במסגרת התיאוריה הסוציו-פרגמטית הבוחנת את השימוש המסוים בלשון בהקשרים, בתנאים, בנסיבות ובמסגרות החברתיות והתרבותיות, תוך התבוננות בפונקציות הפרגמטיות של הלשון בהקשרים ובזירות השונות. סוגיות נבחרות מתוך הסמיוטיקה, הסמנטיקה והפרגמטיקה וחקר השיח יידונו בהקשרים של חברה ותרבות.

לשון, שיח ומגדר

ד"ר שקד שוש

1501014-280004 - 2 נ"ז (1 ש"ש)

אדם וחוה נבראו עם כישורי שיח מילולי, אבל מה היא מידת התקשורת בין המינים? ואמנם, היסטוריונים של תולדות השיח החברתי (זלדין) עמדו על הבדלים בין השיח הגברי לנשי בעידן החדש המדעי-הטכנולוגי במיוחד וניתחו גם את הבסיס לקומוניקציה בין שני המינים, כאשר הם מצביעים בעליל על כשלים קומוניקטיביים המביאים להתנתקות. דבורה טאנן עמדה אף היא על בעיות בתקשורת מילולית בין המינים. מחקריו האמפיריים של בארון-כהן מצביעים על "ההבדל המהותי" הקשור באופני תפקוד המוח בנושא התפיסה הסטרוקטוראלית מזה מול הגישה האמוציונאלית-אישית מזה המביאה לפערים קומוניקטיביים בני משמעות.

מבוא לבלשנות מודרנית

ד"ר אולמן אריה

1501013-29136 - 2 נ"ז (1 ש"ש)

בעיות יסוד בבלשנות המודרנית: היחסיות הלשונית, רכישת השפה, לידת השפה האנושית. ענפים שונים בבלשנות המודרנית: פסיכו-לינגוויסטיקה, הדקדוק הגנרטיבי ודקדוק הצירופים, נוירו-לינגוויסטיקה, התהוות השפה, אוניברסליזם לשוני, סוציו-לינגוויסטיקה, גרמטיקליזציה ולקסיקליזציה.

מבוא לתורת הרטוריקה

ד"ר ברק אירבך

1501006-280004, 2 נקודות זכות (1 ש"ש)

מטרתו העיקרית של הקורס היא להדריך את הסטודנטים בתורת הרטוריקה כפי שזו משקפת את התהפוכות התרבותיות, החברתיות והקוגניטיביות שחלו במרוצת ההיסטוריה המדינית והחברתית. הרטוריקה תוצג כאומנות הבניית המציאות תוך הסתגלות לעמדותיו של הקהל. הרטוריקה מוצגת כאומנות השכנוע בסיטואציות שונות (נאומים, ויכוחים, תעמולה, פרסומות), וככזו היא חלק בלתי נפרד מחיי היומיום של כולנו. נבחן כיצד לנתח את הרטוריקה המשתקפת בקורפוסים שונים, ומתוך כך נבחן את היתרונות של האמצעים הרטוריים השונים לשימושים שונים. השיעורים הראשונים של הסמסטר

יתמקדו בתיאוריה ובמסגרת המושגית, והמשכו של הסמסטר יתמקד באמצעים רטוריים נבחרים תוך בחינתם ביחס לתיאוריה הנידונה וביחס לתיאוריות ספציפיות רלוונטיות.

נורמטיביות

ד"ר קיזל תאיר

1501010-280004 - 2 נ"ז (1 ש"ש)

הקורס מציג שיבושי לשון מקובלים בימינו בדיבור ובכתיבה ולעומתם הצורות הרצויות. הוא עוסק בתהליכים בהתפתחות הלשון, בגישה הנורמטיבית מול הגישה התיאורטית ודן ביישום הכללים הנורמטיביים בטקסט העיתונאי.

סמינריון בלשון עברית- השיח הפוליטי הישראלי

ד"ר קיזל תאיר

1501024-30659 - 4 נ"ז (2 ש"ש)

החיים הדמוקרטיים והמדיניים-פוליטיים מבוססים על השכנוע המילולי המורכב מנאומים פומביים המבקשים לעצב עמדות. הרטוריקה היא האומנות המילולית המאפשרת לאינדיבידואל או לכל קבוצה לשמור על עמדתה, להצדיקה בפומבי ולטפח את כושר הטיעונים במגמה לשכנע את הזולת בכוחה ובצדקתה. במסגרת הסמינריון נבין את המבנה הרטורי הארגומנטטיבי של טקסטים ציבוריים פוליטיים, נכיר אסטרטגיות שיח ארגומנטטיביות, נבחן את האופן שבו פוליטיקאים עושים שימוש בלשון, נתוודע לכוחם של מבנים לשוניים ורטוריים בזיקתם לתנאים ולנסיבות המאפשרות קיומו של שיח פוליטי ונפתח יכולות וכישורים לניתוח רטורי ושיחי של טקסטים פוליטיים במרחב הציבורי.

סמנטיקה

ד"ר שוש שקד

1501005-280003 - 2 נ"ז (1 ש"ש)

תיאור הקורס הסמנטיקה הסינכרונית: סימנים - טבעיים ומכוונים, סוגי שפות ומערכות סימנים, האיקוניות והשרירות, הגישה הרפרנציאלית - סימן ורפרנט, היקף ואב-טיפוס. הגישה המבנית - יחסי משמעות - נרדפות, ניגוד, היכללות, ניתוח לרכיבים סמנטיים, שדות סמנטיים וארגונים. יחסים פרדיגמטיים סינטגמטיים בתורת המשמעות, דנוטציה, קונוטציה, ערך ריגושי, מילות טאבו, מבנה הלקסיקון - חוסר הסימטריה בין לשונות, פוליסמיה, הומונימיה, הומופניה, יחסי ניגוד אנטונימים, סכמת רכיבי התקשורת, הסמנטיקה הדיאכרונית - מעתקי המשמעות. מטרות הקורס הסטודנט יבין את המורכבות של המושג משמעות (הקשר בין העולם החיצוני לעולם הלשון). הסטודנט יכיר גישות שונות לחקר המשמעות וידע לנתח משמעות של מילים או מבעים בשיטות שונות.

שיח בין אישי ושיח ציבורי

ד"ר אולמן אריה

1501023-30714 - 2 נ"ז (1 ש"ש)

הקורס יעסוק באופני השיתוף של פרטים בחברה בשיח הבין-אישי (שיחה) בתוך מגוון פעילויות חברתיות, תרבותיות ופוליטיות, וכן בזירות ובמרחבים השונים של השיח הציבורי (דיסקורס) בישראל על אופניו ואפיוניו. במהלך הקורס יושם דגש על היבטים אוניברסאליים נבחרים של התקשורת האנושית ועל היבטים ספציפיים הכרוכים במגוון הפעילויות החברתיות-תרבותיות המייצרות אותה. נבדוק את יישומם בהקשרים בין-אישיים וציבוריים בזירות שונות ומסגרות שיחיות פוליטיות, תרבותיות וחברתיות, ונעמוד על ההבחנה בין שני סוגי השיח.

שיח הנאום מיוון ועד אובמה

ד"ר אוירבך ברק

2-1501028-280007 4 נ"ז (2 ש"ש)

הנאום הוא אחת מן הדרכים הנפוצות לביטוי פומבי. הנאומים מלווים את חיינו בשאלות ממשל, בסוגיות ציבוריות שונות, בטקסים חילוניים ודתיים, בחגיגות פרטיות וציבוריות. בקורס נתמקד בנאומים הלקוחים מנסיבות שונות, נאומים מכוננים שהשפיעו על החיים הציבוריים ועיצבו עמדות, ונאומים שונים בעלי השפעה צנועה יותר. ננסה לבחון האם יש השפעה לאופן ניסוחו של הנאום למידת ההשפעה שלו ולכניסתו לתודעת הציבור.

תורת ההגה

ד"ר קיזל תאיר

1501007-280005 - 2 נ"ז (1 ש"ש)

קורס זה כולל מבוא למושגי יסוד בתורת ההגה (פונטיקה, פונולוגיה), וכן את יסודות תורת ההגה של הלשון העברית החדשה ושל הלשון העברית המקראית. הקורס כולל הדגמות של ביצועי הגאים (עיצורים ותנועות) בהתניות פונטיות שונות ובתקופות לשון שונות. כמו-כן ייבדק היחס בין תורת ההגה של השפה המדוברת ובין השפעת הכתב (אותיות וניקוד) על החקר הפונולוגי. תורת ההגה או הפונטיקה עוסקת בתכונותיהם הפיסיקאליות של ההגאים על-כן היא הבסיס הראשוני ללימוד הלשון. תופעות מילוניות, דקדוקיות ואף תחביריות, סגנוניות וספרותיות מסוגים שונים כרוכות לעתים קרובות בהבנת חוקים יסודיים ופשוטים מתחום תורת ההגה, בחינת החומר והלכנים של הלשון.

תורת הניקוד

ד"ר קיזל תאיר

1501003-280001 - 4 נ"ז (2 ש"ש)

תיאור הקורס • עיצורים, תנועות, אמות קריאה, הברות, שוואים, חטפים, דגשים, טעם. • דגש קל: פוצץ וחוכך, שינויים בעברית בת-זמננו. • ההברה: פתוחה וסגורה, התאמה הגאית של מילים שאולות לעברית. • הטעמה: מאפייני ההטעמה בעברית ושינויים שחלו בהטעמה בעברית בת-זמננו. • שווא נע ושווא נח: המצב בעבר ובהווה; חטוף התנועות בעברית - חוק החטוף. • דגש חזק לסוגי - משלים ותבנית. תשלום דגש בעיצורים הגרוניים. • חוק ניקוד ההברות (תפוצת התנועות), חריגי חוק הניקוד. • ניקוד מערכת הצורות בשם ובפועל – משקלים ובניינים. • גזרות הפועל בדגש על גזרת הגרוניים ועל גזרות החסרים. ניקוד המיליות: יחס, קישור, קריאה, שאלה, חיבור וכד'.

תורת הצורות

ד"ר אוירבך ברק

1501008-28187 - 4 נ"ז (2 ש"ש)

תורת הצורות היא תחום הבלשנות העוסק במבנה המלים וסיווגן ובתצורתן של היחידות הקטנות ביותר, הנושאות משמעות. הקורס עוסק במושגי היסוד בתורת הצורות (המורפולוגיה) ובמנגנונים המורפולוגיים של העברית החדשה. בשיעורים הראשונים מתבררים מושגים בסיסיים הנוגעים לתורת הצורות: מורפמה, סוגי הצורנים ועוד. בהמשך הקורס נתוודע למפגש של יחידות התוכן והצורה הקטנות ביותר (המורפמה), דרך אמצעים מסורתיים וחדשים לגזירה של מלים עבריות חדשות. בנוסף נעסוק במפגש שבין המורפולוגיה לפונטיקה: חוקים מורפו פונטיים (סינכרוניים ודיאכרוניים) הפועלים לאחר ההצטרפות המורפולוגית והקשר שבין מורפולוגיה לתחביר. בקורס נחקור את ההבחנה שבין גזירה לנטייה. נכיר את הדרכים השונות ליצירת מלים בעברית: תצורת שורש ומשקל, תצורת בסיס וצורן והצטרפות בסיס אל בסיס.

תחביר העברית החדשה (מקוון)

ד"ר שקד שוש

1501027-280008 - 2 נ"ז (1 ש"ש)

הקורס מציג תיאוריות תחביריות חדשות העוסקות בהבנת ההצטרפות של מבנים תחביריים שונים על גלגליהם ומשמעויותיהם